

Magdalena Debita

(Uniwersytet Wrocławski)

Sprawozdanie z III ogólnopolskiej studencko-doktoranckiej konferencji naukowej Państwo – Kościół – Wartości, Wrocław 2016

ABSTRACT

The report of the third national student-doctoral scientific conference State – Church – Values, Wrocław 2016

Article reports the course of the third national student-doctoral scientific conference State – Church – Values, which was held at the Faculty of Law, Administration and Economics of the University of Wrocław on December 19th 2016. During the conference occurred more than thirty researchers from six research centers from all over Poland.

Słowa kluczowe: sprawozdanie, państwo, Kościół, wartości, prawo, konferencja

19 grudnia 2016 roku na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego¹ odbyła się trzecia edycja ogólnopolskiej studencko-doktoranckiej konferencji naukowej pt. *Państwo – Kościół – Wartości*. Konferencja została zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Doktryn Politycznych i Prawnych oraz Katedrę Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Wzięło w niej udział trzydziestu trzech przedstawicieli sześciu ośrodków naukowych z całej Polski: Uniwersytetu Wrocławskiego², Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego³, Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego⁴, Uniwersytetu Papieskiego

---

¹ Zob. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, <https://www.prawo.uni.wroc.pl/>, dostęp: 2 lutego 2017.

² Zob. Uniwersytet Wrocławski, <http://www.uni.wroc.pl/>, dostęp: 2.02.2017.

³ Zob. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, <http://www.uwm.edu.pl/>, dostęp: 2.02.2017.

⁴ Zob. Polskie Towarzystwo Wyznaniowe, <http://www.ptpw.pl/>, dostęp: 2.02.2017.

Jana Pawła II⁵, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika⁶ oraz Uniwersytetu Łódzkiego⁷. Konferencyjne referaty zostaną wydane w czasopiśmie naukowym Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego *Acta Erasmiana*.

Podzielona na trzy sesje oraz sesję plenarną konferencja dała młodym naukowcom, zarówno studentom, jak i doktorantom, możliwość zaprezentowania wyników swoich badań oraz pole do dyskusji i wymiany poglądów z pozostałymi uczestnikami.

Obrady konferencyjne otworzył prof. dr hab. Mirosław Sadowski⁸, który uroczystie powitał uczestników i gości konferencji. W swoim przemówieniu powitalnym wyraził radość, że w konferencji będzie brało udział tak wielu młodych naukowców, którzy prowadzą badania nad aktualnymi zagadnieniami z przenikających się obszarów prawa, wartości i Kościoła. Podkreślił także, jak istotny jest współcześnie głęboki namysł nad tą problematyką oraz że bogate dziedzictwo myśli europejskiej pozostaje wciąż żywym źródłem inspiracji dla kolejnych pokoleń badaczy. Mowę zakończył życzeniami owocnych obrad.

Sesja plenarna z udziałem ks. prof. dr hab. Mieczysława Różańskiego⁹, prof. dr hab. Mirosława Sadowskiego, dr Justyny Krzywkowskiej¹⁰ oraz ks. dr Lesława Krzyżaka¹¹ poświęcona była miejscu wiary w życiu publicznym. Jako pierwszy wygłosił swój referat ks. prof. dr hab. Mieczysław Różański, a jego tematem były muzea kościelne w prawie

---

⁵ Zob. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, <http://www.upjp2.edu.pl/>, dostęp: 2.02. 2017.

⁶ Zob. Uniwersytet Mikołaja Kopernika, <https://www.umk.pl/>, dostęp: 2.02. 2017.

⁷ Zob. Uniwersytet Łódzki, <https://www.uni.lodz.pl/>, dostęp: 2.02.2017.

⁸ Profesor nadzwyczajny UWr związany z Katedrą Doktryn Politycznych i Prawnych, Kierownik Pracowni Badań Praw Orientalnych. Prowadzone przez niego badania mieszczą się w obszarze doktryn politycznych i prawnych, historii gospodarczej, praw człowieka i wielkich religii współczesnego świata, ze szczególnym uwzględnieniem muzułmańskiej koncepcji prawa i państwa, a także wyzwań stojących przed współczesną bioetyką, w kontekście dyskursu nad etyką świętości życia i etyką jakości życia w powiązaniu z szeroko rozumianymi prawami człowieka. Zob. dr hab. Mirosław Sadowski prof. nadzw. Uwr, <https://prawo.uni.wroc.pl/user/12160?language=fr>, dostęp: 23.09.2017.

⁹ Polski duchowny rzymskokatolicki, historyk, doktor habilitowany nauk humanistycznych, profesor nadzwyczajny UWM. Należy do Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego. W 1999 uzyskał na KUL-u stopień naukowy doktora nauk teologicznych za rozprawę *Szkolnictwo parafialne w archidiakonacie uniejowskim w latach 1512-1773*. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii uzyskał w 2011 na UPJPII na podstawie dorobku naukowego i rozprawy *Duchowieństwo archidiakonatu uniejowskiego w XVIII wieku. Studium prozopograficzne*. Zob. M. Różański, *Przestępstwo zniesławienia (pomówienia) osoby wierzącej lub duchownej w Kodeksie Karnym z 1997 r.*, http://www.pedkat.pl/images/czasopisma/pk18/PK18_01.pdf, dostęp: 23.09.2017.

¹⁰ Studia prawnicze ukończyła na UMK w Toruniu. Na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie ukończyła studia magisterskie z prawa kanonicznego. Aktualnie adiunkt w Katedrze Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego Wydziału Prawa i Administracji UWM, pomocniczy opiekun naukowy Koła Naukowego Prawników Kanonistów i opiekun naukowy Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides. Zob. dr Justyna Magdalena Krzywkowska, <http://www.jk.jky.pl/>, dostęp: 23.09.2017.

¹¹ Członek Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego. Absolwent Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Jego rozprawa doktorska nosi tytuł *Treść wiary boskiej i katolickiej w świetle kanonu 750 Kodeksu Prawa Kanonicznego i Motu proprio „Ad Tuendam Fidem”* i powstała pod kierunkiem ks. prof. UKSW dr hab. Henryka Stawniaka. Jego zainteresowania naukowe oscylują wokół prawa kanonicznego, szczególnie jego wymiarów związanych z istotą małżeństwa.

kanonicznym i w prawie polskim. Zadaniem muzeów kościelnych jest konserwacja diecezjalnego dziedzictwa kulturowego oraz dowartościowanie go na płaszczyźnie duszpasterskiej i kulturowej. Tego rodzaju instytucje *de facto* niczym nie różnią się od muzeów świeckich – posiadają jedynie swoistego rodzaju zbiory, ze szczególnym wskazaniem na religijne dobra kultury. Pełnią te same funkcje: gromadzą, przechowują, konserwują zbiory dotyczące kultury, sztuki, nauki, techniki i udostępniają je tym, którzy chcą je zobaczyć. Kodeks prawa kanonicznego¹² stanowi, że dla ochrony dóbr sakralnych i kosztowności należy wykazać właściwą troskę o konserwację i zastosować odpowiednie środki bezpieczeństwa. Władze kościelne powinny tej działalności sprzyjać i pomóc organizować należyte warunki. KPK¹³ odsyła też do prawa państwowego i zaleca opieranie się o nie. Jeśli chodzi o prawo świeckie, muzea kościelne działają w oparciu o przepisy zawarte w Konstytucji RP oraz ustawę o muzeach¹⁴.

Kolejnym prelegentem był prof. dr hab. Mirosław Sadowski, który wygłosił referat pt. *Godność człowieka jako wartość fundamentalna*. W poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, czym jest godność i komu przysługuje, zaproponował, by przyjrzeć się koncepcji osoby jako podmiotowi życia społecznego. Zwrócił uwagę na dwie koncepcje determinujące aksjologię ustawodawstwa: świętość życia i utylitaryzm, czyli ideę jakości życia. W wystąpieniu przedstawiona została historia myśli europejskiej dotycząca godności jako wartości. Szczególne miejsce zajmuje ona w myśli autorów chrześcijańskich, gdzie w aspekcie nadprzyrodzonym odsłania uczestnictwo człowieka w rzeczywistości transcendentnej, a w wymiarze naturalnym wyraża zdolność człowieka do wolnego i świadomego działania. Kategoria godności – choć nie jest zdefiniowana w sposób prawnonormatywny – stała się kategorią prawa. Powołują się na nią dokumenty międzynarodowe, takie jak Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela, a także konstytucje państw Unii Europejskiej czy orzecznictwo sądów konstytucyjnych. Godność jest ponadto kategorią uniwersalną: odwołują się do niej zarówno wierzący, jak i niewierzący.

Jako kolejna wystąpiła dr Justyna Krzywkowska, która mówiła o procedurze zawarcia małżeństwa tzw. konkordatowego. We wprowadzeniu podkreślone zostało, że w Polsce istnieje możliwość zawarcia związku małżeńskiego cywilnego, kanonicznego lub konkordatowego. Ta ostatnia forma to tzw. małżeństwo wyznaniowe w formie cywilnej, czyli ze skutkami cywilnymi. Zawierane jest przed osobą duchowną, a po dokonaniu formalności

---

¹² *Codex Iuris canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus*, promulgowany 25 stycznia 1983 r. przez papieża Jana Pawła II. Kodeks wszedł w życie 27 listopada 1983 r.

¹³ Kodeks Prawa Kanonicznego.

¹⁴ Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, Dz.U. 1997 nr 5 poz. 24.

ma ono skutki prawne. Takie małżeństwo można zawierać w Polsce od roku 1998, czyli od podpisania przez Polskę konkordatu z Watykanem. O ile małżeństwo cywilne niesie za sobą jedynie skutki cywilne, a małżeństwo kanoniczne – skutki opisane w Kodeksie Prawa Kanonicznego, o tyle związek konkordatowy łączy oba te rodzaje. Taką procedurę mogą stosować jedynie te kościoły i związki wyznaniowe, które mają podpisany konkordat. Obecnie w Polsce jest takich związków wyznaniowych 11.

Następny referat został wygłoszony przez ks. dr Lesława Krzyżaka, a nosił on tytuł *Przeszkody małżeńskie wspólne w prawie kanonicznym i polskim*, był więc swoistym uzupełnieniem i rozwinięciem poprzedniego wystąpienia. Zarówno prawo cywilne, jak i prawo kościelne zawierają własne katalogi przeszkód w zawarciu małżeństwa. Od niektórych z nich można uzyskać dyspensę, a prawo określa na jakich warunkach. Katalogi te częściowo pokrywają się i właśnie ten wspólny zbiór stał się przedmiotem omówienia. Są to następujące przeszkody: małżeńska niezdolność (impotencja), różność religii, święcenia, profesja zakonna, uprowadzenie, występki oraz przyzwoitość publiczna.

Po wystąpieniu ks. dr Lesława Krzyżaka słuchacze zadawali referentom pytania, aby ci rozwinęli niektóre wątki poruszone w wystąpieniach. Następnie obradujący udali się na przerwę kawową. Po niej wznowiono obrady.

Pierwszej sesji przewodniczył ks. dr Lesław Krzyżak. Otworzył ją referat Pawła Jagiełły¹⁵ dotyczący organizacji i zadań służby prawnej w lokalnym Kościele ewangelikańskim. Referent rozpoczął od nakreślenia charakterystyki ewangelikalizmu, jako fundamentu przekonania o zbawieniu z łaski przez wiarę, oraz kościoła lokalnego, czyli zboru większego kościoła. W strukturze kościoła ewangelikalnego istnieje służba prawna, której zadaniami są: bieżąca obsługa prawna kościoła, wydawanie porad i opinii prawnych w razie pojawienia się problemu, udzielanie porad prawnych członkom Kościoła, prowadzenie własnej poradni prawnej oraz organizowanie praktyk zawodowych dla członków Kościoła. Służbie prawnej przewodniczy lider, który w hierarchii znajduje się zaraz za pastorem. Strukturę służby prawnej tworzą magistrowie prawa lub administracji, licencjusze administracji, ewentualnie studenci tych kierunków.

---

¹⁵ Student V roku prawa na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UW. Publikuje m.in. w „Acta Erasmiiana” czy „Przeglądzie Uniwersyteckim”. Jest współredaktorem tomów pokonferencyjnych „Wiara, polityka, religia” z lat 2015 i 2016. Laureat Diamentowego Grantu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (zob. *Studenci z Wrocławia dostaną 200 tysięcy złotych*, http://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/1,35771,18287326,Studenci_z_Wroclawia_dostana_200_tysiecy_zlotych.html, dostęp: 8.09.2016).

Następny referat wygłosiła Magdalena Turulska¹⁶. Wystąpienie nosiło tytuł *Obraza uczuć religijnych w świetle prawa karnego*. Przepięstwo to zostało ujęte w polskim Kodeksie Karnym z 1997 roku (art. 196, rozdział „Przepięstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania”). Przedmiotem ochrony prawnej jest konstytucyjna wolność sumienia i wyznania, a szerzej rozumiejąc: uczucia religijne. Według Sądu Najwyższego, katalog czynów obrażających uczucia religijne obejmuje: publiczne znieważenie miejsca przeznaczonego do publicznego wykonywania obrzędów religijnych poprzez krzyki, wypowiedanie obelżywych słów czy grózb pod adresem księdza w obecności innych osób. Referentka podkreśliła, że występki obrazy uczuć religijnych należy do grupy przestępstw powszechnych. Na podsumowanie przedstawiona została krótka analiza danych statystycznych.

Kolejną referentką była Paulina Paleń¹⁷, która mówiła o zakazie dyskryminacji ze względu na wyznanie. Wystąpienie rozpoczęła od zdefiniowania pojęcia dyskryminacji jako zachowania stanowiącego formę wykluczenia społecznego, poprzez odmienne traktowanie danej osoby ze względu na płeć, rasę, wiek, religię czy wyznanie, a także narodowość, orientację seksualną, niepełnosprawność, przekonania światopoglądowe oraz pochodzenie etniczne. Autorka przedstawiła krajowe i międzynarodowe akty prawne odnoszące się do kwestii dyskryminacji ze względu na wyznanie. Na gruncie polskim najważniejszym z nich jest Konstytucja, gwarantująca wszystkim obywatelom prawo do wolności.

Jako następna wystąpiła Karolina Szelałowska¹⁸ z referatem pt. *Nauczanie religii i etyki w polskim szkolnictwie publicznym*. Autorka broniła tezy, że nauka religii w szkołach publicznych powinna obowiązywać na zasadach równoprawnego przedmiotu, podobnie jak etyka. Przedmiot ten jest realizacją regulacji konstytucyjnej nakładającej na władze publiczne obowiązek podejmowania działań, zapobiegających naruszeniu wolności sumienia i religii osób nie uczestniczących w katechezie szkolnej. Problem został przeanalizowany z perspektywy prawa oświatowego, konstytucyjnego i wyznaniowego. Referentka zakończyła wystąpienie analizą prawno-porównawczą nauki religii i etyki w polskim szkolnictwie publicznym.

---

¹⁶ Studentka IV roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Członek Koła Naukowego Postępowania Administracyjnego i Sądowo Administracyjnego, a także Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides.

¹⁷ Studentka IV roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Autorka kilku publikacji naukowych z zakresu prawa cywilnego oraz prawa i procesu karnego, a także członkini pięciu kół naukowych działających przy WPiA UWM, głównie z zakresu nauk penalnych oraz prawa cywilnego.

¹⁸ Studentka III roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM, członek Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides.

Kolejny referent, Tomasz Modrzejewski¹⁹, przedstawił zagadnienie legitymizacji władzy w nauczaniu Kościoła katolickiego. Przedmiotem rozważań były listy Św. Pawła, dzieła Św. Augustyna z Hippony oraz Św. Tomasza z Akwinu. Dodatkową perspektywę daje Katechizm Kościoła Katolickiego z 1992 roku. Wnioski autora pozwoliły zauważyć ciągłość doktryny w nauczaniu Kościoła, jak i różnic pomiędzy świeckim i religijnym pojmowaniem umocowania władzy.

Wystąpienie Magdaleny Debity²⁰ dotyczyło doktrynalnego ujęcia nauki Kościoła katolickiego wobec niepłodności. Referentka podkreśliła na wstępie, że stanowisko Kościoła w kwestiach bioetycznych jest znacznie bliższe etyce chrześcijańskiej niż etyce naturalnej. Podczas wystąpienia, autorka analizowała zagadnienie na przykładach: zapłodnienia pozaustrojowego oraz badań prenatalnych. W obydwu przypadkach konstatacja była podobna – Kościół katolicki prezentuje stanowisko sceptyczne, szczególnie wobec zapłodnienia *In vitro*. Jest ono bardzo silnie ugruntowane w dokumentach Kościoła. Podobnie tradycyjalistyczne podejście Kościół prezentuje także w odniesieniu do innych współczesnych zagadnień bioetycznych.

Referat pt. *Stanowisko Kościoła katolickiego wobec aborcji* wygłosił Rafał Steingraber²¹. Wystąpienie było obroną tezy, że stanowisko Kościoła wobec zabiegu usunięcia ciąży było praktycznie niezmiennie od początków jego istnienia. Kościół katolicki na całym świecie podtrzymuje stanowisko o nienaruszalności najważniejszego ludzkiego prawa, jakim jest prawo do życia. Jest ono niezbywalne i nie może zostać zakwestionowane przez żadną instytucję ani żaden autorytet moralny, gdyż pochodzi bezpośrednio od Boga. Współcześnie Kościół katolicki w sposób radykalny sprzeciwia się jakiegokolwiek formie dokonywania zabiegów przerywania ciąży uznając to za grzech ciężki. Papież Franciszek upoważnił wszystkich kapłanów do rozgrzeszenia i zwalniania z ekskomuniki tych osób, które dokonały aborcji, żałują tego z całego serca i pragną przebaczenia.

Wystąpienie Mileny Powirskiej²² dotyczyło stosunku Unii Europejskiej do religii i kościołów. Referentka zauważyła, że przełomowym momentem w historii kontaktów UE z

---

¹⁹ Student III roku prawa na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UW, jeden z członków założycieli wrocławskiego Klubu Jagiellońskiego, współpracownik Instytutu na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris.

²⁰ Doktorantka Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UW. Tytuł magistra administracji na WPAiE UW uzyskała w 2013 r. Jest autorką wielu publikacji z wybranych zagadnień bioetyki, prawa administracyjnego i konstytucyjnego. Jest recenzentką w czasopismach „Acta Erasmiana” i „Preteksty”. Zob. mgr Magdalena Debita, <https://prawo.uni.wroc.pl/user/15616>, dostęp: 23.09.2017.

²¹ Student V roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Członek Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides.

²² Studentka na Wydziale Prawa i Administracji UWM, na kierunkach: prawo oraz kryminalistyka. Członkini kół naukowych, Studenckiej Poradni Prawnej, a także Samorządu Studenckiego.

kościółami było przyjęcie Deklaracji 11, zwanej klauzulą o kościołach i dołączenie jej do Traktatu Amsterdamskiego w 1997 roku. Klauzula ta stanowi, że Unia respektuje przepisy krajowe dotyczące funkcjonowania kościołów i wspólnot religijnych. Uznaje osobowość prawną Kościołów, czym zezwala na współpracę instytucji unijnych z instytucjami kościelnymi na rzecz dobra wspólnego. Unia respektuje fakt, że na skutek uwarunkowań historycznych i kulturowych każde z państw członkowskich wypracowało własne stosunki z instytucjami kościołów. Autorka omówiła również pod kątem stosunków z kościołami i związkami wyznaniowymi takie dokumenty międzynarodowe jak Karta Praw Podstawowych, Biała Księga czy Traktat Konstytucyjny.

Jako kolejna wystąpiła Małgorzata Samojedny²³ z referatem pt. *Kalifat a islam – państwo budowane na wartościach religijnych?* Główną tezę referatu było stwierdzenie, że wraz z narodzinami nowej religii rozpoczęły się próby budowania państwowości w oparciu o nową ideologię. Po nieudanym wystąpieniu w Mekce, Mahomet uciekł do Medyny, gdzie podjął nową, udaną próbę budowy państwa. Konstytucja Medyńska – znana dziś tylko pośrednio – miała na celu uregulowanie stosunków pomiędzy autochtonami a uchodźcami. Jednak nadrzędnym celem było wprowadzenie porządku muzułmańskiego w strukturę organizacji miejskiej. Kodeksem funkcjonowania państwa stały się objawienia. Pomimo początkowych sukcesów, rządy czterech kalifów prawowiernych, trwające trzy dekady, doprowadziły do upadku społeczności.

Referat Łukasza Staneckiego²⁴ dotyczył klauzuli sumienia w polskim prawie. Wystąpienie rozpoczęło się od próby zdefiniowania sumienia, jako całokształtu doświadczeń życiowych, które kształtują człowieka, jego oceny i światopogląd. Klauzula sumienia jest wpisana w ustawę o wykonywaniu zawodu lekarza i lekarza dentystry. Stanowi ona, że lekarz może powstrzymać się od wykonania świadczenia medycznego, jeśli jest ono sprzeczne z jego sumieniem. Znajduje ona najczęstsze (i najgłośniejsze medialnie) zastosowanie w przypadku zabiegu aborcji. Klauzula ta zobowiązuje lekarza do uprzedniego poinformowania przełożonego, iż odmawia on wykonania zabiegu, a także wskazania pacjentowi innej

---

²³ Doktorantka na Wydziale Prawa i Administracji UWM, związana z Pracownią Badań Praw Orientalnych. W pracy naukowej skupia się na islamie, w szczególności w przedmiocie prawa szariatu oraz organizacji państwowości islamskiej. Zakres prowadzonych przez nią badań obejmuje oddziaływanie doktryny islamu na aspekty prawne, społeczne i ekonomiczne krajów Bliskiego Wschodu, Maghrebu oraz kraje cywilizacji zachodniej (Europa, USA). Zob. mgr Małgorzata Samojedny, <https://prawo.uni.wroc.pl/user/14144>, dostęp: 23.09.2017.

²⁴ Student V prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM oraz III roku prawa kanonicznego na Wydziale Teologii UWM, prezes Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides. Czynnny uczestnik wielu konferencji zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Zainteresowania badawcze oscylują wokół prawa wyznaniowego, bioetyki, kryminalistyki i nauk penalnych.

placówki lub specjalisty, który wykona zabieg. Według referenta przekonania religijne i doświadczenia zawodowe kształtują sumienie, w związku z czym nie można lekarzowi nakazać wykonania zabiegu, który jest sprzeczny z jego sumieniem. Obowiązująca forma klauzuli sumienia wymaga jednak dopracowania.

Pierwszą sesję konferencji zamknął referat Artura Fojta²⁵ na temat zasad ogólnych kanonicznej procedury administracyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem zasad o charakterze fundamentalnym dla tej procedury. Kanoniczna procedura administracyjna stanowi jeden z elementów prawa kanonicznego administracyjnego zawierającego się w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Na system zasad ogólnych kanonicznej procedury administracyjnej składają się zasady: praworządności, dyskrecjonalności, kompetencji, interpretacji, terytorialności, zbierania odpowiednich dowodów i informacji, konsultacji, notyfikacji, pisemności postępowania, motywacji, milczenia administracyjnego, prawdy obiektywnej, właściwej osoby na właściwym miejscu, dwuinstancyjności, sądowej kontroli decyzji administracyjnych, trwałości aktu administracyjnego. Szczegółowemu omówieniu podlegały zasady: sądowej kontroli decyzji administracyjnych, pisemności postępowania, dwuinstancyjności oraz motywacji. Po ostatnim wystąpieniu między uczestnikami konferencji wywiązała się krótka dyskusja: referenci dopowiadali myśli, które nie zostały wystarczająco zgłębione w wystąpieniach. Następnie udali się na przerwę kawową, po której rozpoczęła się druga sesja konferencji – przewodniczył jej Paweł Jagiełło. Pierwszą referentką tej części była Natalia Rudzińska²⁶, a jej wystąpienie dotyczyło działalności społecznie użytecznej wybranych związków wyznaniowych na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego. Autorka przedstawiła tezę, że działalność społeczna związków wyznaniowych skorelowana jest z ich liczebnością – większym ośrodkiem łatwiej jest organizować takie przedsięwzięcia. Promocję takiej działalności przynosi współpraca z lokalnymi jednostkami rządowymi i samorządowymi, które gwarantują ze swej strony wsparcie finansowe dla realizacji wielu zadań istotnych dla dobra społeczeństwa.

Referat Agnieszki Kuriaty²⁷ dotyczył wpływu stroju muzułmańskiego na dostęp do europejskiego rynku pracy. Dyskurs wokół tego problemu przybiera dwojaką tendencję: z jednej strony słyszalne są głosy respektujące odmienną tradycyjnego stroju

---

²⁵ Doktorant IV roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWr w Instytucie Nauk Administracyjnych, w Zakładzie Postępowania Administracyjnego i Sądownictwa Administracyjnego.

²⁶ Studentka V roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM, Prezes Koła Naukowego Prawników Kanonistów.

²⁷ Doktorantka na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UWr związana z Katedrą Doktryn Politycznych i Prawnych. Członkini Pracowni Badań Praw Orientalnych. W pracy naukowej skupia się na zagadnieniach związanych z prawem muzułmańskim. Członkini redakcji czasopisma naukowego „Oriental Law Review”. Zob. mgr Agnieszka Kuriata, <https://prawo.uni.wroc.pl/user/15850>, dostęp: 23.09.2017.

muzułmańskiego, natomiast z drugiej podnoszone są argumenty, że muzułmanie jako ludność napływowa powinni dostosować swój styl życia do społeczeństwa zachodniego. Referentka na przykładzie Danii, Szwecji i Niemiec wskazywała na prawne próby wprowadzenia zakazu noszenia chust w niektórych zawodach, ale też uchylania tych przepisów. Jako konkluzję referentka przedstawiła wniosek, że jeśli zatrudniający wymaga od pracowników neutralności światopoglądowej, to nie mogą oni używać w miejscu pracy żadnych widocznych symboli politycznych, filozoficznych lub religijnych. Rozstrzygnięcie, czy dany zakaz został wprowadzony przez pracodawcę słusznie leży w gestii sądów krajowych.

Kolejną referentką była Katarzyna Sadowa²⁸, której wystąpienie nosiło tytuł *Prawo, religia, honor – problem penalizacji tzw. zabójstw honorowych na przykładzie Pakistanu*. Na wstępie referentka zwróciła uwagę, że „zabójstwa honorowe” nie są zjawiskiem nowym, lecz wciąż aktualnym. Według różnych źródeł, rocznie dochodzi ok 5-20 tysięcy przypadków tego rodzaju morderstw na całym świecie. W 2004 roku na mocy nowelizacji pakistańskiego kodeksu karnego zaostroszony został wymiar kary dla zabójców – jej górną granicą jest kara śmierci. Zasadniczym problemem pozostaje jednak niska karalność sprawców. Rok 2016 przyniósł kolejny projekt zmian w kodeksie karnym, który ma wpłynąć na podwyższenie karalności.

Kolejny referat, którego autorką była Anna Warakomska²⁹, dotyczył gwarancji wolności wyznania i sumienia zawartych w Konstytucji RP. Jak stanowi ustawa zasadnicza, jest to jedno z podstawowych praw chroniących ludzką godność. Autorka przedstawiła na wstępie definicje sumienia i wyznania. Omówiła także kwestie związane z prawną ochroną tych dóbr oraz sposoby prawnego dochodzenia usunięcia norm prawnych niezgodnych z Konstytucją poprzez wniesienie skargi konstytucyjnej. Nie zabrakło również odniesienia do wyroków Trybunału Konstytucyjnego orzekającego w sprawach związanych z przedmiotem referatu.

Następna mówczyni – Aleksandra Spychalska³⁰ – wystąpiła z referatem pt. *Czynnik kulturowy i religijny jako podłoże zamiaru ludobójczego*. Rozpoczęła od zdefiniowania

---

²⁸ Doktorantka w Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych, członkini działającej przy Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UW r Pracowni Badań Praw Orientalnych oraz Międzywydziałowego Koła Kultur Bliskiego i Dalekiego Wschodu. Prowadzi badania w obszarze tematyki islamu oraz aspektów związanych z ochroną praw człowieka i skutecznością działań podejmowanych w tym zakresie. Zob. mgr Katarzyna Sadowa, <https://prawo.uni.wroc.pl/user/11897>, dostęp: 23.09.2017.

²⁹ Studentka IV roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Od 2015 r. obserwatorka w Fundacji Court Watch Polska zajmującej się m.in. obywatelskim monitorowaniem sądów. Od listopada 2015 r. członkini Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides WPiA UWM. Od października 2016 r. pełni funkcję sekretarza w Studenckim Kole Naukowym Prawników Kanonistów WPiA UWM.

³⁰ Doktorantka na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UW r. Jej zainteresowania badawcze oscylują wokół myśli prawnej Rafała Lemkina, zbrodni ludobójstwa: regulacji prawnych, mechanizmów, historii, a także

zbrodni ludobójstwa w świetle prawa międzynarodowego – jest nią czyn mający na celu zniszczenie w całości lub części konkretnej grupy narodowej, etnicznej, rasowej lub religijnej. Powołując się na Rafała Lemkina, polskiego prawnika i autora pojęcia „ludobójstwo”, referentka podzieliła najważniejsze czynniki prowadzące do tego rodzaju zbrodni na: demograficzne, ekonomiczno-polityczne oraz kulturowe. Podczas wystąpienia omówiona została też dziesięcioetapowa teoria ludobójstwa według Stanton. W podsumowaniu autorka jeszcze raz podkreśliła rolę czynników kulturowych i religijnych jako podłoża zamiaru ludobójczego.

Jako kolejny wystąpił Kamil Gawel³¹. Przedstawił referat pt. *Narodziny świeckiej wersji prawa natury – aksjologia prawa Hugo Grocjusza*. Grocjusz był holenderskim myślicielem i prawnikiem żyjącym na przełomie XVI i XVII wieku. Jego myślom jasno przyświecają wartości świeckie, choć sam autor ateistą nie był. Wśród nich autor omawia najważniejsze: racjonalizm, czyli prymat rozumu (według Grocjusza rozumny człowiek jest podmiotem prawa natury; postuluje także odejście od rozumu boskiego na rzecz prawotwórczej inicjatywy rozumu ludzkiego), cielesną naturę człowieka, uznanie, że prywatne przekonania prawodawcy nie mogą wpływać na ogół stanowionego prawa, a także, że sprawy wspólne dla społeczeństwa są fundamentem obrotu gospodarczego. Dla Grocjusza w kontekście namysłu nad istotą prawa nie jest istotne, czy Bóg istnieje czy nie, ponieważ dobre prawo może istnieć bez niego.

W swoim referacie Barbara Jelonek³² przedstawiła zagadnienie rozwodu w prawie japońskim. Regulacje dotyczące małżeństwa znajdują się w japońskiej Konstytucji, Kodeksie Cywilnym, a ewidencjonowane są w rejestrach rodzinnych. Mąż i żona mogą rozwieść się w drodze porozumienia lub poprzez rozwód sądowy. Około 90% rozwodów w Japonii odbywa się za porozumieniem stron.

Drugą sesję konferencji zamknął referat Jolanty Rosiak³³, który odnosił się do problemu „femicidio” w krajach Ameryki Łacińskiej. Referentka rozpoczęła od

---

przemocy seksualnej jako formy zbrodni ludobójstwa. Zob. mgr Aleksandra Sychalska, <https://prawo.uni.wroc.pl/user/11860>, dostęp: 23.09.2017.

³¹ Student III roku prawa na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UW, przewodniczący Koła Naukowego Doktryn Politycznych i Prawnych. Wśród jego zainteresowań naukowych znajdują się doktryny prawa natury XVI-XVII wieku, prawo własności w ujęciu historycznym, argumentacja prawno-społeczna nowego ateizmu i neodarwinizmu.

³² Absolwentka Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii oraz Wydziału Nauk Społecznych UW, a obecnie doktorantka WPAiE UW. Wśród jej zainteresowań naukowych należy wskazać na prawo japońskie (głównie rodzinne) oraz szeroko pojętą ochronę praw człowieka. Zob. mgr Barbara Jelonek, <https://prawo.uni.wroc.pl/user/15837>, dostęp: 23.09.2017.

³³ Studentka Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii UW. Prezes Studenckiego Koła Naukowego Prawa Latinoamerykańskiego. Zainteresowania naukowe oscylują wokół porównawczego prawa konstytucyjnego,

przedstawienia statystyk WHO, według których co trzecia kobieta na świecie w wieku 15-65 lat chociaż raz w życiu doznała przemocy fizycznej lub seksualnej ze strony swojego partnera. W Ameryce Łacińskiej problem przemocy wobec kobiet jest na tyle częsty, że w niektórych krajowych systemach prawa karnego powstała osobna kategoria: feminicidio, czyli kobietobójstwo. W Meksyku i Chile powstały nawet specjalne organy do walki z przemocą wobec kobiet, takie jak Specjalny Federalny Urząd Prokuratorski do Spraw Przepęstw Przemocy przeciwko Kobietom. Ocenia się jednak, że często przestępstwa wobec kobiet to sprawa samych funkcjonariuszy policji. Autorka ocenia, że zła sytuacja kobiet związana z izolacją od życia politycznego i społecznego sięga czasów kolonizacji i głęboko zakorzeniona trwa do dziś.

Po przerwie kawowej rozpoczęła się trzecia i zarazem ostatnia sesja konferencji. Przewodniczyła jej Magdalena Debita. Pierwszy referat, autorstwa Joanny Jędrak³⁴, dotyczył procedury rejestracyjnej wspólnot religijnych w Polsce. Procedurę określa ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania³⁵. Aby dokonać rejestracji należy złożyć Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji deklarację o utworzeniu związku wyznaniowego oraz wnioski o wpis do rejestru. Decyzję o odmowie wpisu do rejestru MSWiA wydaje od razu, jeżeli wniosek zawiera treści niezgodne z polskim ustawodawstwem (np. naruszające porządek publiczny). Jeśli nie zachodzą okoliczności uzasadniające odmowę wpisu do rejestru, to Minister Spraw Wewnętrznych ma obowiązek wydać decyzję o wpisie w terminie 3 miesięcy od złożenia wniosku. Wspomnieć warto, że rejestracja związku nie jest konieczna dla swobody odbywania praktyk religijnych.

Następny referat, którego autorem był Mateusz Tubisz³⁶ nosił tytuł *Status prawny sekt w Polsce*. W polskim prawodawstwie termin „sektą” w ogóle nie funkcjonuje. Zatem trudności w analizie prawnych aspektów ich działalności powoduje brak jednoznacznej definicji i niemożność odnalezienia adekwatnej kategorii prawnej. Faktem jednak pozostaje, że tego rodzaju grupy istnieją i oddziałują na społeczeństwo promując własne zasady i systemy wartości. Jako grupy o charakterze nieformalnym (lecz posiadającym różne formy prawne), często działającym w ukryciu, nie podlegają kontroli państwa. Podkreślić jednak należy, że polskie prawo nie zakazuje jednak wprost działalności sekt.

---

zarówno polskiego, jak i latynoamerykańskiego, ze szczególnym uwzględnieniem tematyki związanej z poszanowaniem praw i wolności człowieka.

³⁴ Studentka na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Członkini Studenckiego Koła Naukowego Prawników Kanonistów oraz Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides.

³⁵ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, Dz.U. 1989 nr 29 poz. 155

³⁶ Student prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Wiceprzewodniczący Studenckiego Koła Naukowego Prawników Kanonistów.

Referat Emilii Rosiak³⁷ dotyczył ochrony danych osobowych w ramach działalności związków wyznaniowych w Polsce. Autorka podkreśliła, że prawo do ochrony danych osobowych wynika z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a jego szczegółowe określenie znalazło się w ustawie o ochronie danych osobowych³⁸. Obowiązek zabezpieczania danych można rozumieć poprzez zabezpieczanie w sposób tradycyjny (fizyczny) oraz zabezpieczanie danych przechowywanych w systemach informatycznych. Każdy rodzaj zabezpieczeń powinien być dostosowany do rodzaju zagrożeń i kategorii przetwarzanych danych. Obowiązki proboszcza związane z zabezpieczaniem danych osobowych reguluje także Kodeks Prawa Kanonicznego.

Obowiązek wychowania dzieci według religii rodziców to tytuł kolejnego referatu autorstwa dr Krystyny Ziółkowskiej³⁹. Wychowanie dzieci przez rodziców jest przede wszystkim ich prawem oraz codzienną misją budowania swojego autorytetu. Instytucje takie jak Kościół czy szkoła mogą ich jedynie wspierać w wychowaniu, ale nie zastąpią ich. Przeprowadzona przez autorkę analiza dokumentów Kościoła pozwoliła jej na przedstawienie modelu wychowania dziecka w zgodzie z nauką Kościoła. Sobór Watykański II podkreślał swobodę rodziców w kwestii wychowywania religijnego dzieci i określił pewne wymagania względem rodziców-chrześcijan. Rodzice wypełniając swoje prawo do wychowania dzieci, zobowiązani są do wykonania go zgodnie z własnymi poglądami natury religijnej i filozoficznej, a przynależność do Kościoła katolickiego nakłada na nich obowiązek wprowadzania młodego człowieka na drogę wiary od pierwszych lat życia.

Mateusz Fąfara⁴⁰ przygotował referat pt. *Rodzina – pierwszą szkołą patriotyzmu*. Podkreślił w nim, że za socjalizację odpowiedzialne są różne instytucje, m.in. Kościół i szkoła, ale wciąż najważniejszą funkcję wychowawczą pełni rodzina. To w ramach tej podstawowej komórki społecznej dokonuje się przekazywanie tradycyjnych wartości, m.in. patriotyzmu. Autor definiuje go jako wzmacnianie i obronę interesów narodowych. Prawo rodziców do wychowania według własnych przekonań, w tym prawo do wychowania patriotycznego, scala rodzinę i społeczeństwo, a w efekcie buduje silne państwo.

---

³⁷ Studentka V roku Prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Członkini Koła Naukowego Prawników Kanonistów oraz Studenckiego Koła Naukowego Fides.

³⁸ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, Dz.U. 1997 nr 133 poz. 883.

³⁹ Asystent w Katedrze Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego na Wydziale Prawa i Administracji UWM.

⁴⁰ Student prawa i prawa kanonicznego UPJPII. Ukończył studia magisterskie z teologii. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół prawa rodzinnego, historii Polski, szczególnie okresu od 1918 roku do czasów współczesnych.

W swoim referacie Karolina Rzeczkowska⁴¹ poruszyła kwestię konkordatu jako źródła prawa wyznaniowego. Rozumiane jako zespół norm prawnych, regulowane jest za pośrednictwem różnorodnych aktów normatywnych, które całościowo lub fragmentarycznie określają prawa i obowiązki związane z wyznawaniem wiary. Jednym z najważniejszych jest obecnie obowiązujący konkordat, podpisany 28 lipca 1993 roku, a ratyfikowany 23 lutego 1998 roku. Określa on stosunki Kościoła z państwem. Wpływ na nie ma także ustawodawstwo zwykłe, przy czym przepisy tych ustaw muszą być zgodne z konkordatem.

Referat Marty Sadowskiej⁴² dotyczył prawa więźniów do praktyk religijnych. W każdym demokratycznym państwie wolność sumienia i wyznania przysługuje każdemu człowiekowi, nie wyłączając tych, którzy są pozbawieni wolności. Wykonywanie praktyk religijnych przez skazanych zagwarantowane jest prawem. Działalność duszpasterska w zakładach penitencjarnych pełni również rolę resocjalizacyjną. Sprawowanie opieki duszpasterskiej nad osadzonymi w zakładach karnych daje osobom pozbawionym wolności poczucie, że nadal należą do wspólnoty wierzących. Na zakończenie wystąpienia, referentka wymieniła obszerny katalog wolności religijnych osadzonych.

Rozważania na temat dopuszczalności apostazji na podstawie decyzji Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w prawie polskim zawarła w swoim referacie Aleksandra Gizińska⁴³. Apostazja powszechnie rozumiana jest jako wystąpienie ze wspólnoty Kościoła Katolickiego. Procedura ta określona jest w Dekrecie Konferencji Episkopatu Polski. Zdaniem duchowieństwa, kto raz na skutek przyjętego chrztu, został katolikiem, według zasady *semel catholicus semper catholicus*, zostaje nim na zawsze. W ostatnich latach miały miejsce przypadki, gdy apostaci wnioskowali o usunięcie swoich danych z ksiąg chrztu – tego jednak odmawiali proboszczowie. Naczelny Sąd Administracyjny rację przyznał stronie kościelnej. Według referentki nie sposób na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego, zaakceptować sytuacji, w której o przynależności do Kościoła lub jej braku, rozstrzygałby organ państwowy jakim jest GIODO. To może nastąpić wyłącznie w drodze procedury określonej przez wspólnotę kościelną, będącą podmiotem niezależnym od władzy publicznej.

---

⁴¹ Studentka V roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji UWM, członek Studenckiego Koła Prawa Wyznaniowego „Fides”, prezes Koła Nauk Penalnych „Nemezis” oraz Koła Naukowego Psychiatrii Sądowej, członek redakcji czasopisma naukowego „Kortowski Przegląd Prawniczy”.

⁴² Studentka V roku prawa na UWM. Członek Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego Fides.

⁴³ Studentka IV roku prawa na UMK.

Kolejny referat, którego autorem był Przemysław Grzeško⁴⁴, był refleksją na temat stosunku Kościoła katolickiego do eutanazji. Jednoznaczna ocena moralna tego bioetycznego zagadnienia wydaje się trudna do wyrażenia. Kościół katolicki kategoryzuje eutanazję jako wykroczenie przeciwko przykazaniu „nie zabijaj”. Grzechem skalany jest nie tylko zabójca, ale też wszyscy, którzy ten akt biernie tolerują. Eutanazja jest wystąpieniem przeciwko boskiemu porządkowi świata. W miejsce zabiegu Kościół katolicki proponuje otoczenie osoby terminalnie chorej szacunkiem, miłością i wszelką pomocą niosącą jej ulgę, tak by dokonała życia w poczuciu własnej godności.

Ostatni referat dotyczył chrześcijańsko-islamskiego konfliktu w Sudanie, a jego autorką była Oktawia Braniewicz⁴⁵. Podłoże konfliktu jest bardzo zróżnicowane i łączy przyczyny etniczne, religijne, polityczne i ekonomiczne. Walki między północą a południem trwają już ponad 50 lat. Ze względu na zatrważającą liczbę ofiar nosi znamiona ludobójstwa. Autorka upatruje rozwiązania konfliktu w większym zaangażowaniu sił zagranicznych. Ponadto jest przeciwna podziałowi kraju na dwa państwa.

Na zakończenie konferencji referenci odpowiedzieli na pytania od słuchaczy, którzy prosili głównie o rozwinięcie wątków z referatów. Obrady zakończyła przewodnicząca ostatniej sesji Magdalena Debita, dziękując jednocześnie za uczestnictwo i zaangażowanie. Uroczyste zamknął konferencję prof. dr hab. Mirosław Sadowski również wyrażając wdzięczność za obrady obfitujące w nowe perspektywy badawcze, ujęcia problemów i wyniki prowadzonych badań. Wyraził także nadzieję na spotkanie podczas kolejnej edycji konferencji.

---

⁴⁴ Student V roku prawa na UWM. Członek Studenckiego Koła Naukowego Nauk Penalnych „Nemezis”, Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyznaniowego „Fides”.

⁴⁵ Doktorantka w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Stosunków Międzynarodowych Wydziału Prawa i Administracji UŁ. Stypendystka Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2016 roku. Autorka licznych publikacji naukowych poświęconych m.in. problematyce bezpieczeństwa, uchodźstwa oraz relacjach między państwem a religią w krajach afrykańskich. Uczestniczka wielu konferencji, zarówno na szczeblu ogólnopolskim, jak i międzynarodowym.